

УДК 025.171:930.25(477)

*Бачинський М. В., здобувач вищої освіти,
Ковальська Л. А. д-р іст. наук, професор,
професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності,
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій*

НАПРЯМИ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІВНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

Анотація. У роботі зосереджено увагу на ключових напрямках міжнародної співпраці України у сфері збереження архівної спадщини, зокрема на висвітленні головних досягнень і викликів, що супроводжують цей процес. Визначено основні напрями політики міжнародної співпраці України в питаннях захисту архівної спадщини, а також перспективи інтеграції української архівної системи у міжнародні проекти для розвитку галузі та збереження документальної інформації, особливо в умовах війни та природних катаклізмів.

Ключові слова: архів, архівний документ, міжнародна співпраця, архівна спадщина України.

Вступ. Збереження архівної спадщини України є надзвичайно важливим завданням, яке має як національне, так і міжнародне значення. Архівні документи містять унікальні дані про історію, культуру, політичні та соціальні події, які вплинули на формування національної ідентичності. В умовах глобалізації, коли інформація легко переміщується через кордони, співпраця з міжнародною спільнотою стає ключовою для забезпечення ефективного збереження та захисту українських архівних матеріалів.

Україна виступає активним учасником міжнародної співпраці у сфері збереження архівної спадщини. Напрями спільних проектів передбачають обмін досвідом, залучення міжнародних ресурсів для реставрації та оцифрування документів, а також розробку новітніх стандартів і технологій архівування. Взаємодія з провідними світовими установами, як-от ЮНЕСКО, Міжнародна рада архівів (ІСА), Європейський Союз та інші організації, сприяє залученню України до глобальної архівної спільноти та створенню умов для збереження національної спадщини в умовах цифрової трансформації.

Мету цієї роботи визначає політика міжнародної співпраці України з питань збереження архівної спадщини та активне залучення української архівної системи до міжнародних проектів задля розвитку галузі та збереження документної інформації, особливо в умовах війни та катаклізмів.

Основний текст. Розвиток міжнародної взаємодії у сфері збереження архівної культурної спадщини України є стратегічним завданням, яке вимагає комплексного підходу та довгострокового планування. Одним із ключових напрямів є інтеграція українських архівів у міжнародні інформаційні системи та бази даних. Це дає змогу забезпечити більшу видимість українських архівних колекцій на міжнародній арені та полегшити доступ до них [1]. Вагомим стратегічним напрямом варто визначити розвиток міжнародного співробітництва у сфері оцифрування архівних документів. Це включає як обмін досвідом та технологіями,

так і реалізацію спільних проєктів з питань оцифрування архівних колекцій міжнародного значення [3]. Вивченням кращих світових практик, розробкою рекомендацій щодо впровадження інноваційних методів збереження документів, а також вирішенням складних питань, пов'язаних із реституцією культурних цінностей, покликані займатися міжнародні експертні групи. До таких спільнот прагне долучати своїх архівістів і українська сторона, щоб отримати новий досвід та заявити про себе у цьому секторі співпраці.

Організація міжнародних навчальних програм, стажувань, майстеркласів від провідних світових експертів передбачає реалізацію міжнародного співробітництва у сфері підготовки фахівців з консервації та реставрації архівних документів [4]. Цей напрям роботи враховує сучасні технічні досягнення та технологічні вдосконалення у галузі архівної справи й удоступнення архівної інформації.

Окремо варто виділити пріоритетний напрям співпраці – створення міжнародних фондів для фінансування проєктів зі збереження архівної культурної спадщини. Такі фонди сприяють розвитку грантових програм підтримки галузі, покликані фінансово підтримувати або надавати матеріально-технічну допомогу з питань консервації та реставрації документів, створення сучасних систем зберігання, проведення досліджень у сфері збереження культурної спадщини [2].

Напрямок розвитку системи міжнародної безпеки архівних документів та інформації передбачає обмін досвідом у справі створення систем фізичної та інформаційної безпеки архівів, розробку спільних планів дій у надзвичайних ситуаціях, створення міжнародних систем резервного копіювання важливих документів [1].

В умовах диджиталізації суспільного та культурного життя держави і розвитку електронного документообігу актуалізується питання створення та використання електронних архівів. Колективна робота учасників міжнародної співпраці у цьому питанні передбачає розробку спільних стандартів для створення та зберігання електронних документів, обмін досвідом у сфері управління електронними архівами, створення міжнародних платформ для забезпечення довгострокового зберігання електронних документів. Дотичним тут виступає і розвиток міжнародного співробітництва у сфері використання штучного інтелекту та машинного навчання для роботи з архівними документами, що передбачає розробку алгоритмів для автоматичного розпізнавання та класифікації документів, створення систем інтелектуального пошуку в архівних базах даних [4].

Потреба популяризації архівної культурної спадщини, налагодження тісної документно-інформаційної комунікації з сучасним вимогливим користувачем є окремим напрямом розвитку спільних міжнародних проєктів у вигляді виставок архівних документів, створення спільних освітніх програм для школярів та студентів, розробки інноваційних методів представлення архівних матеріалів широкій публіці та багато іншого [1].

Обробка інформації та використання архівних документів у науковій діяльності визначає потребу створення міжнародних наукових колективів для дослідження архівної культурної спадщини. Вони покликані займатися вивченням документів, що мають міжнародне значення, розробкою нових методів аналізу архівних матеріалів, підготовкою міжнародних наукових публікацій [4].

Правове регулювання архівної діяльності, забезпечення чіткого нормативно-правового поля для налагодження спільної роботи у міжнародній площині включає гармонізацію національного законодавства з міжнародними нормами, розробку міжнародних угод щодо обміну архівними документами, вирішення правових питань, пов'язаних з доступом до архівних матеріалів [1]. Прозорість умов діяльності та доступність інформації виступають основою рівноваги та партнерства у розвитку спільних проєктів.

У справі налагодження міжнародної співпраці виділяється потреба використання єдиної системи моніторингу стану збереження архівних документів, що дає змогу оперативно виявляти проблеми та загрози для збереження культурної спадщини, координувати зусилля різних країн у вирішенні цих проблем [3].

Напрямок розвитку архівної освіти, підготовки кваліфікованих спеціалістів архівістів, узгодження фахових вимог до рівня підготовки працівників архівної галузі визначає перспективи подальшого розвитку галузі та архівної системи загалом. Тут передбачено можливості створення міжнародних освітніх платформ, розробка спільних навчальних курсів, організація міжнародних конкурсів та олімпіад з використанням архівних матеріалів [2].

Проблема гарантування вільного доступу особливої групи користувачів – людей з інвалідністю, – до архівних документів в умовах вдосконалення програми інклюзії потребує від світової спільноти розробки спеціальних технологій та методик, обміну досвідом у сфері створення інклюзивних архівних сервісів та оформлення їх у вигляді нормативно-правового гарантування рівних прав і доступу до інформації.

Для України сьогодні особливо актуальним є напрям архівної співпраці з питань створення міжнародних механізмів швидкого реагування задля збереження архівних документів у зонах конфліктів та природних катастроф. Це дасть змогу забезпечити збереження культурної спадщини в екстремальних умовах та координувати міжнародні зусилля для її захисту, заявити і зафіксувати злочини агресора та організувати надійну систему покарання винуватого і працювати у напрямі відшкодування нанесених матеріальних та інтелектуальних втрат.

Висновки. Перелічені напрями міжнародної співпраці українських архівістів сьогодні не є вичерпним переліком, оскільки вимоги часу та розвиток інформаційних технологій вносять свої корективи і проявляють актуальні запити користувачів на інформацію архівних документів, на розширення послуг архівних установ. Загалом стратегічними напрямами розвитку міжнародної взаємодії у сфері збереження архівної культурної спадщини України мають стати: інтеграція українських архівів у глобальні інформаційні мережі, створення міжнародних віртуальних архівів, а також посилення співпраці у справі захисту архівів в умовах надзвичайних ситуацій та збройних конфліктів.

Список використаних джерел

1. Палієнко М. Г. Українські архіви, війна та збереження національної ідентичності. *Архіви України*. 2022. Вип. 1, № 330, січень–березень. DOI: 10.47315/archives2022.330.012.
2. Залеток Н., Чорноморець Є. Інтеграція до Європейського Союзу в архівній галузі: досвід Республіки Словенія. *Архіви України*. 2024. Вип. 1, № 338, січень–березень. DOI: 10.47315/archives2024.338.085.

3. Kovalska L., Kovalskiy H., Vozianov I. The concept of «document» in the epistemological system of knowledge: A methodological discourse in the philosophy of science. *Library Science. Record Studies. Informology*. 2024. Vol. 20, № 2. P. 40–49. DOI: 10.63009/lrsi/2.2024.40.

4. Калакура Я. Українська архівна наука у викликах війни та цифровізації інформаційних ресурсів архівів. *Архіви України*. 2022. Вип. 4, № 333, жовтень–грудень. DOI: 10.47315/archives2022.333.019.